

ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ

Іван Васильович ЛЕЩЕНКО,

*аспірант, Харківський національний
університет внутрішніх справ,*

Практична спрямованість професійної підготовки майбутніх офіцерів Національної поліції України набуває особливого значення через складність і варіативність сучасної правоохоронної діяльності. Професійна готовність не може формуватися лише через засвоєння нормативного, психологічного, тактичного або управлінського матеріалу без його застосування у наближених до служби умовах. Тому освітній процес має забезпечувати поступовий перехід від знання професійних норм до набуття досвіду правомірних, обґрунтованих і безпечних дій.

Потреба у посиленні практичного складника пов'язана також зі зміною характеру службових завдань поліції в умовах сучасних безпекових загроз. Майбутньому офіцерові необхідно одночасно аналізувати оперативну обстановку, застосовувати правові норми, взаємодіяти з громадянами, контролювати власний психоемоційний стан і приймати рішення за обмеженого часу. За подібних обставин професійна готовність формується як інтегрований результат навчання, що поєднує мотивацію, знання, практичні дії, особистісну саморегуляцію та рефлексію.

Основна педагогічна проблема полягає у можливому розриві між предметним засвоєнням навчального матеріалу та готовністю використовувати його під час реальної служби. Курсант може демонструвати високий рівень теоретичних знань, однак мати труднощі під час вибору способу дій у нестандартній професійній ситуації. На нашу думку, подолання подібного розриву потребує системного включення тренувань, стажування, професійних кейсів, ситуаційного моделювання й тактичних занять у логіку формування кожного компонента професійної готовності.

Зокрема, Ю. Давигора обґрунтовує необхідність оновлення змісту підготовки відповідно до реальних службових загроз [1]. Вона акцентує увагу на тактичній медицині, діях під час обстрілів, мінно-вибухових загрозах та інших завданнях, які вимагають практичного відпрацювання, а не лише теоретичного ознайомлення. Отже, наведені Ю. Давигорою положення підтверджують необхідність формувати професійний досвід через ситуації, максимально наближені до реальної діяльності поліцейського.

Натомість, В. Тюріна і Л. Романишина досліджують зміни вимог до професійної компетентності працівників поліції [2]. На основі аналізу освітнього стандарту та опитування обґрунтовується потреба доповнення професійної підготовки компетентнісними елементами, пов'язаними з новими службовими загрозами. На нашу думку, компетентність набуває заверше-

ного професійного змісту лише тоді, коли курсант здатний стабільно реалізовувати її під час практичного завдання.

Також О. Шломін, розглядаючи професійну підготовку через інтеграцію знань, практичних навичок і психологічної стійкості [3], наголосив на значенні симуляційних вправ, міждисциплінарного підходу, критичного мислення та готовності приймати рішення в умовах підвищеної складності. Наведена позиція підтверджує доцільність одночасного розвитку кількох компонентів готовності в межах одного професійного завдання.

Окрім того, К. розглядає сценарне навчання як засіб наближення підготовки до складних ситуацій застосування професійних дій [4]. Особливу увагу приділено зв'язку між сприйняттям ситуації, прийняттям рішення, практичним виконанням та педагогічним зворотним зв'язком. На нашу думку, подібна послідовність важлива для формування не лише операційних умінь, а й здатності усвідомлювати причини та наслідки власного професійного вибору.

Б. Хойслер та К. Кушн експериментально дослідили вплив спеціально організованого тренування уваги на рішення курсантів [5]. Отримані результати показали покращення виявлення загроз і показників прийняття рішень після цілеспрямованої практичної підготовки. Наведені дані підтверджують, що професійна готовність розвивається результативніше за умови поєднання когнітивних процесів із практичною дією у професійному контексті.

Отже, узагальнення провідних досліджень дає підстави визначати практичну спрямованість не як окремий метод навчання, а як спосіб організації всієї професійної підготовки. Тренування, стажування, ситуаційне моделювання, тактичні заняття та професійні кейси мають виконувати різні педагогічні функції й водночас бути підпорядкованими спільній меті – формуванню готовності до служби. Вважаємо доцільним співвідносити кожну практичну форму з конкретним компонентом професійної готовності та визначеним результатом його розвитку.

У межах пропонованого підходу пропонується компонентно-практична логіка професійної підготовки, за якою практичне завдання одночасно впливає на мотиваційно-ціннісний, когнітивно-професійний, операційно-практичний, особистісно-регулятивний та рефлексивно-самореалізаційний компоненти. Принциповою відмінністю виступає оцінювання не лише правильності виконаної дії, а й мотивації професійного вибору, повноти використаних знань, рівня самоконтролю та здатності аналізувати отриманий досвід. На нашу думку, подібна логіка забезпечує цілісніше розуміння готовності, ніж оцінювання окремих знань або навичок.

Мотиваційно-ціннісний компонент доцільно формувати через практичні ситуації, у яких курсант усвідомлює суспільне значення поліцейської діяльності, професійну відповідальність і пріоритет прав людини. Особливо важливими є кейси морального вибору, спілкування з потерпілими, конфліктні ситуації та завдання, де законність дій потрібно співвіднести з професійною етикою. Вважаємо, що ціннісна орієнтація стає стійкішою, коли професійний принцип не лише проголошується під час заняття, а використовується як підстава для конкретного рішення.

Когнітивно-професійний компонент має розвиватися через застосування правових, психологічних, тактичних та управлінських знань під час аналізу конкретної службової обстановки. Професійний кейс або ситуаційне завдання повинні вимагати встановлення фактів, вибору нормативної підстави, оцінювання ризику, прогнозування наслідків і формування алгоритму дій. На нашу думку, головним показником сформованості когнітивно-професійного компонента виступає здатність не відтворити інформацію, а правильно використати її для розв'язання професійної проблеми.

Операційно-практичний компонент безпосередньо формується під час тренувань, тактичних занять, стажування, сценарних вправ та інших форм активної професійної діяльності. Його зміст охоплює здатність виконувати службові дії правильно, своєчасно, послідовно та безпечно відповідно до конкретних умов. Практичні завдання доцільно поступово ускладнювати, переходячи від окремих алгоритмів до комплексних ситуацій із дефіцитом часу, кількома учасниками та необхідністю швидкої зміни первинного рішення.

Особистісно-регулятивний компонент пов'язаний із психологічною стійкістю, самоконтролем, здатністю керувати емоційними реакціями та підтримувати результативність професійних дій під навантаженням. Для його формування доцільно використовувати контрольоване введення факторів невизначеності, шуму, часових обмежень, конфліктної комунікації та раптової зміни сценарію. На нашу думку, рівень навантаження має збільшуватися поступово, оскільки педагогічною метою виступає розвиток саморегуляції, а не створення максимально складних умов заради самого стресу.

Рефлексивно-самореалізаційний компонент доцільно формувати через систематичний розбір виконаних завдань, самооцінювання та визначення індивідуальних напрямів професійного вдосконалення. Після практичного сценарію необхідно аналізувати логіку рішення, помилки, сильні сторони, альтернативні способи дій та можливості перенесення отриманого досвіду в іншу службову ситуацію. Вважаємо, що рефлексія перетворює окремо виконану вправу на усвідомлений професійний досвід і формує відповідальність курсанта за подальший розвиток власної компетентності.

Результативність практичної спрямованості доцільно оцінювати комплексно, співвідносячи показники всіх визначених компонентів готовності. Для мотиваційно-ціннісного компонента важливими є професійна відповідальність і орієнтація на законність, для когнітивно-професійного – обґрунтованість рішення, для операційно-практичного – якість виконання, для особистісно-регулятивного – стійкість дій, для рефлексивно-самореалізаційного – здатність до самоаналізу й корекції. Підсумкову готовність доцільно визначати за стабільністю результатів у серії професійних завдань різної складності.

Таким чином, практична спрямованість професійної підготовки майбутніх офіцерів Національної поліції України виступає педагогічним механізмом переходу від теоретичного засвоєння навчального матеріалу до накопичення усвідомленого професійного досвіду. Тренування, стажування, ситуаційне моделювання, тактичні заняття та професійні кейси доцільно

організовувати з орієнтацією на комплексний розвиток мотиваційно-ціннісного, когнітивно-професійного, операційно-практичного, особистісно-регулятивного та рефлексивно-самореалізаційного компонентів. Запропонована компонентно-практична логіка спрямовує освітній процес на формування офіцера, здатного професійно, правомірно, відповідально й безпечно виконувати службові завдання в умовах сучасних безпекових викликів.

Список використаних джерел:

1. Давигора Ю. І. Тактична підготовка правоохоронців у контексті нової концепції діяльності Національної поліції України. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2020. Вип. 7 (127). С. 56–62. DOI: 10.31392/NPU-nc.series15.2020.7(127).10.
2. Тюріна В. О., Романишина Л. М. Квест-технології як фактор формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів поліції. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 1. С. 130–136. DOI: 10.31891/pcs.2023.1.20.
3. Шломін О. Ю. Тренінгові технології як засіб формування професійної ідентичності працівників поліції протягом професіогенезу. *Право і безпека*. 2020. № 1 (76). С. 167–171. DOI: 10.32631/pb.2020.1.24.
4. Cushion C. Changing Police Personal Safety Training Using Scenario-Based-Training: A Critical Analysis of the “Dilemmas of Practice” Impacting Change. *Frontiers in Education*. 2022. Vol. 6. 796765. DOI: 10.3389/feduc.2021.796765.
5. Heusler B., Sutter C. Shoot or Don't Shoot? Tactical Gaze Control and Visual Attention Training Improves Police Cadets' Decision-Making Performance in Live-Fire Scenarios. *Frontiers in Psychology*. 2022. Vol. 13. Art. 798766. DOI: 10.3389/fpsyg.2022.798766.